

Висновки. Таким чином, враховуючи іноземний досвід реформування пенсійної системи, можна зробити висновок, що в Україні пенсійна система є недосконалою і потребує значних реформ та змін. Це буде сприяти розвитку становлення пенсійної системи, а найголовніше – підвищенню розмірів пенсій.

Тому вважаємо, що аналіз такого досвіду може бути корисним для України, адже країна стоїть на шляху вибору власної моделі розвитку. Прийняття закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» дозволить реалізувати вищенаведені заходи, які побудовані на принципово нових засадах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 23 грудня 2004 року № 2291-IV зі змінами та доповненнями // www.rada.gov.ua.
2. Лукович В. Переваги сучасної системи пенсійного страхування: втрачені можливості із зволіканням впровадження другого рівня // Вісник Пенсійного фонду України. – 2008. – №8(74). – С. 38-45.
3. Погорелова С. Історія становлення державної системи соціального захисту в європейських країнах // Вісник Пенсійного фонду України. – 2008. – №5(71). – С.78-83.
4. Ткаченко Л. Шляхи подальшого реформування пенсійної системи України // Вісник Пенсійного фонду України. – 2008. – №8(74). – С. 26-32.
5. Мусатова Т.А. Проблеми розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні // Фінанси України. – 2008. – №12. – С. 76 – 77.
6. Адамик О.В. Класифікація власних коштів пенсійного фонду України: проблеми застосування та шляхи реформування // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія економічні науки: Випуск 23. – Черкаси: ЧДТУ, 2009. – Частина II. – С. 23-29.
7. Свенчіцькі М., Ткаченко Л., Чапко І. Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні: прогноз – 2050. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 72 с.

УДК 338.512

ПЛАНУВАННЯ ТА ОБЛІК МАТЕРІАЛЬНИХ ВИТРАТ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Бойко В.В., к.т.н., професор,

Будинська О.Ю., аспірантка,

Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет»

Исследуется необходимость и методика учета влияния материальных затрат на формирование себестоимости реализованной продукции, с целью минимизации издержек предприятия и обеспечения ритмичности производственного цикла.

Ключевые слова: материальные затраты; база формирования; интегральные затраты; производственные запасы.

The necessity and the method of accounting of the influence of material costs on the formation of realized goods cost, in order to minimize the costs of the enterprise and to ensure stable production cycle is investigated in the article.

Key words: material expenses; forming base; integral expenses; productive supplies.

Постановка проблеми. Більшість промислових підприємств України в процесі управління витратами приділяють увагу матеріальним витратам, тому що їх участь у формуванні собівартості продукції настільки істотна, що вимагає глибокої раціональної системи управління мінімізацією і відтворенням виробничих ресурсів, і в першу чергу матеріальних, що значно підвищує стійкість підприємства на ринку.

Планування і облік матеріальних витрат на всіх стадіях виробництва є актуальним не лише науковим, а й практичним завданням, рішення якого дозволить значним чином мінімізувати витрати промислового підприємства і одночасно забезпечити їх відтворення, у тому числі і матеріальних витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління витратами, в тому числі матеріальними витратами підприємств присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких М. І. Баканов, Е. О. Бельтюков, В. В. Бойко, Г. М. Кононенко, Е. Н. Котенева, С. М. Третьяк, І. Б. Швець, Шим Джей К., Сигел Джоел Г. та інші.

Невирішені питання. Аналіз нечисленних існуючих робіт з даної проблематики показав, що питанням відтворення матеріальних витрат приділяється увага. Однак практично відсутні розробки оптимізації їх в ув'язці з диференціюванням та інтегруванням за видами діяльності підприємства. І, таким чином, вони потребують подальшого розгляду.

У вітчизняній науково-практичній діяльності майже не здійснюється порівняння механізму планування та обліку витрат за матеріалами. Система обліку витрат підприємств неодмінно виявляє існуючу різницю між витратами, що плануються, та фактичними витратами матеріальних ресурсів. Однак раціонального обґрунтування цієї різниці, як і створення методологічного інструментарію для вирішення даного питання на наш погляд недостатньо.

Цілі та завдання. Таким чином, метою статті є обґрунтування необхідності вирівнювання економічної бази формування матеріальних витрат у продукції, що реалізується, в порівнянні з товарною продукцією (особливо при аналізі використання ресурсів). Досягнення поставленої мети можливе за допомоги вирішення наступних завдань: визначення місця матеріальних витрат у собівартості продукції; дослідження основ диференціального й інтегрального формування витрат в товарній продукції і продукції, що реалізується.

Викладення основного матеріалу. Необхідність обліку інтегральних витрат на виробництво зростає в міру того, як ускладнюються технологічні та організаційні умови господарської діяльності, при цьому зростають вимоги до рентабельності та самоокупності [1]. Підприємства, що користуються господарської самостійністю, повинні мати чітке уявлення про окупність різних видів готових виробів, ефективності кожного прийнятого рішення та їх вплив на фінансові результати, а також на величину витрат в цілому і особливо матеріалів (виробничих запасів).

Таким чином, при реальному функціонуванні ринкових механізмів неминуче виникає необхідність вдосконалення і створення чіткої системи обліку та контролю матеріальних витрат на виробництво та їх калькулювання.

Матеріальні витрати найбільш великий елемент витрат на виробництво, частка якого в загальній сумі витрат перевищує 60%, лише у видобувних галузях промисловості його частка невелика.

Склад матеріальних витрат неоднорідний і включає витрати на сировину та матеріали у виробництві (за вирахуванням вартості зворотних відходів за ціною їх можливого використання або реалізації, враховуючи, що відходи одного виробництва можуть стати повноцінною сировиною для іншого). У вартість сировини і матеріалів включається витрати збутових операцій: комісійні винагороди, оплати брокерських та інших посередницьких послуг. Вартість спожитих в процесі виробництва сировини і матеріалів включається в собівартість продукції без податку на додану вартість (ПДВ) [2, 3].

Основи формування матеріальних витрат в товарній продукції. Промислові підприємства крім показника зниження собівартості одиниці продукції в цілому, особливу увагу приділяють матеріальним витратам в абсолютній сумі. При аналізі виконання плану з використання матеріальних витрат продукції необхідно розглядати структуру фактичних витрат, виявляти її відхилення від плану і намічати заходи щодо усунення перевитрати і по подальшому зниженню витрат [4, 5]. Оцінка виконання плану в собівартості з матеріальних витрат у продукції проводиться за даними про її фактичний обсяг та асортимент, що обчислені в плановій і фактичній собівартості звітного року.

Збільшення або зменшення витрат по кожному елементу собівартості викликає її подорожчання або зниження. Тому при її аналізі необхідно інтегральні витрати диференціювати за витратами сировини, матеріалів, палива та електроенергії, витрат на заробітну плату, цехові, загальнозаводські та інші витрати. Такий аналіз пов'язаний з впровадженням і зміцненням госпрозрахунку на підприємстві, тому що дозволяє встановити рівень зниження собівартості не тільки по окремих ланках виробництва, що дозволяє оцінити роботу окремих виконавців, які відповідають за зниження витрат на даній ділянці [6], але і виявити фактори зниження диференційованих витрат, у тому числі матеріальних.

Оскільки основною споживною базою товарної продукції є матеріали, то економія даного елемента витрат дозволяє значно знизити загальну собівартість товарної продукції. Але виникає необхідність обліку участі матеріальних витрат у формуванні собівартості товарної продукції.

Вартість матеріальних витрат в товарній продукції можна представити наступним чином:

$$C_{M3}^{III} = n_i \cdot c_i \cdot k_{M3}^{III}, \quad (1)$$

$$k_{M3}^{III} = \frac{c_{M3i}}{c_i}, \quad (2)$$

де C_{M3}^{III} – вартість матеріальних витрат в товарній продукції (грн); k_{M3}^{III} – коефіцієнт участі матеріальних витрат в товарній продукції (частки од.); n_i – кількість i -ої продукції (нат.од.); c_i – питома собівартість i -ої продукції (грн); c_{M3i} – питома собівартість матеріальних витрат i -ої продукції (грн).

Таким чином, обчислення коефіцієнта участі матеріальних витрат в товарній продукції дозволяє визначити частку матеріальних витрат у загальній собівартості товарної продукції. Враховуючи, що основна частина витрат у промисловості припадає на матеріали, запровадження запропонованого алгоритму розрахунків дозволяє виділити витрати на матеріали в загальній сумі витрат для найбільш ефективного управління їх мінімізацією і відтворенням.

Матеріальні витрати в продукції, що реалізується. Згідно з Положенням бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [7], собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальнопромислових витрат і наднормативних виробничих витрат.

Особливу увагу хотілося звернути на склад інших прямих витрат. Крім всіх інших виробничих витрат, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахувань на соціальні заходи, плати за оренду земельних і майнових паїв і амортизації, інші прямі витрати включають в себе витрати від браку, які становлять вартість остаточно забракованої продукції (виробів, напівфабрикатів), та витрати на виправлення браку за вирахуванням: остаточно забракованої продукції за справедливою вартістю, суми, що відшкодовується працівниками, які допустили брак; суми, отриманої від постачальників за неякісні матеріали і комплектуючі вироби і т.п.

Оскільки основна частина браку найчастіше припадає на матеріальні ресурси, то підтверджується необхідність виділення матеріальних витрат у загальній сумі витрат на реалізовану продукцію для найбільш ефективного управління їх мінімізацією.

Вартість матеріальних витрат у продукції, що реалізується, можна представити наступним чином:

$$C_{MЗ}^{PP} = \sum C_{Pii} \cdot k_{MЗ}^{PP}, \quad (3)$$

$$k_{MЗ}^{PP} = \frac{C_{MЗi}}{C_i}, \quad (4)$$

де $C_{MЗ}^{PP}$ – вартість матеріальних витрат у продукції, що реалізується (грн); $k_{MЗ}^{PP}$ – коефіцієнт участі матеріальних витрат у продукції, що реалізується (частки од.); C_{Pii} – собівартість i -ої продукції, що реалізується (грн).

Таким чином, із застосуванням виведених алгоритмів виникає можливість врахування впливу матеріальних витрат на формування собівартості реалізованої продукції. Виділення їх із загальної суми витрат дозволяє здійснювати облік їх формування та мінімізації найбільш ефективним способом. Беручи до уваги, що сировина і основні матеріали становлять основу виробничих запасів промислового підприємства, можна відзначити і необхідність їх раціонального відтворення.

На практиці вітчизняних промислових підприємств існує значна різниця між витратами в товарній продукції і планованими витратами її реалізації. Така різниця має відношення і до матеріальних витрат, оскільки, як уже згадувалося вище, найбільша частка у витратах на виробництво промислової продукції припадає на сировину і основні матеріали.

Для створення економічно обґрунтованої системи управління мінімізацією і відтворенням матеріальних ресурсів промислового підприємства необхідно, в першу чергу, використовуючи виведені алгоритми визначити вплив частки матеріальних витрат на формування собівартості товарної і реалізованої продукції.

Усе вищесказане обумовлює необхідність вирівнювання економічної бази формування матеріальних витрат у продукції, що реалізується, в порівнянні з товарною продукцією. Так як застосування даної методології на практиці дозволяє здійснювати управління найвагомішою частиною витрат – матеріалами.

Висновки. Необхідність вирівнювання економічної бази формування матеріальних витрат у продукції, що реалізується, у порівнянні з товарною продукцією обумовлюється наступними чинниками. Існує значна різниця між витратами, в тому числі матеріальними, у товарній продукції та реалізованої. Оскільки на частку матеріальних витрат на промислових підприємствах припадає понад 60% загальних витрат, то виникає питання про можливість обліку участі матеріальних витрат у формуванні собівартості товарної і реалізованої продукції.

У роботі виведено й обґрунтовано алгоритми обліку участі матеріальних витрат у собівартості як товарної, так і реалізованої продукції. Дані алгоритми дозволяють створити ефективну систему управління мінімізацією і відтворенням матеріальних витрат, враховуючи їх участь у товарній і реалізованій продукції.

Перспективи. В подальшому вдосконалення системи управління витратами промислового підприємства з метою мінімізації та оптимальним відтворенням матеріальних витрат полягатиме у розши-

ренні наведеного алгоритму шляхом врахування факторів що безпосередньо або опосередковано впливають на формування витрат в товарній продукції та продукції, що реалізується.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бельтюков Е.А. Планирование деятельности предприятия: учеб. пос. для студ. вузов / Е. А. Бельтюков, А.А. Бревнов, В.Н. Парсяк. – Харьков: Одиссей, 2006. – 383 с.
2. Бойко В.В. Економіка підприємств України: Навч. посібник. – 4-е вид., перероб. і доп. – Д.: Національний гірничий університет, 2008. – 551 с.
3. Котенева Е.Н., Краснослободцева Г.К., Фильчакова С.О. Управление затратами предприятия: Учебное пособие – М.: Дашков и К, 2008. – 224 с.
4. Третьяк С.Н., Кузнецова О.В., Артеменко Т.В. Коммерческая деятельность. Часть I. Основы теории и организации: Учебное пособие – Хабаровск: Изд-во ДВГУПС, 1999. – 167 с.
5. Швець І.Б. Удосконалення методів обліку витрат на матеріальне забезпечення виробництва // Фінанси України. – 2002. – №8 – С. 29-32.
6. Баканов М.И., Сергеев Э.А. Анализ эффективности использования материальных ресурсов// Бухгалтерский учет. – 2004. – №10. – С. 64-66.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 19.01.2000р.

УДК 336. 456

НАУКОВЕ ТА КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ ТА РЕГІОНУ

Кадієвський В.А., д.е.н., професор,

Державна академія статистики, обліку та аудиту

Бурцева Т.І.

Черкаський державний технологічний університет

В статті досліджені проблеми енергопотреблення в економіці України. Проаналізовані основні принципи наукового і кадрового забезпечення енергоефективності в умовах стратегічного розвитку економіки регіону.

Ключевые слова: енергоресурси, енергоефективність.

The problems of energy consumption in the economy of Ukraine are considered in the article. The main principles of the energy efficiency in the conditions of strategic development of region's economy.

Key words: energy resources, energy efficiency.

Постановка проблеми. Для розвитку економіки та енергетики України характерна низька енергетична ефективність, яка є одним з основних чинників кризових явищ в українській економіці. Причиною є недостатня ефективність використання традиційних енергоносіїв, застарілість виробничих фондів підприємств енергетики, цінова ситуація, яка склалася останнім часом на ринку паливно-енергетичних ресурсів, тощо.

Особливо це стосується промислового комплексу, в структурі якого переважають виробництва енергоємних галузей. В останній час цим галузям, а саме металургійній, машинобудівній, хімічній та нафтохімічній, характерне погіршення технічного стану обладнання, який за оцінками експертів має ступінь фізичного зносу 65-70 %. Це стало однією з основних причин підвищення питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів при виробництві важливих видів промислової продукції.

За цих обставин існує необхідність підвищити енергоефективність національної економіки і зокрема промислового комплексу. Одним із способів вирішення цієї проблеми промисловості України є науковий підхід до проблем енергозбереження, впровадження енергоефективних (енергоощадних) техніки і технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідна роль технологій у суспільному розвитку та її зв'язок з економікою доведені давно. Важливою віхою в цьому стали дослідження економічних циклів, проведені ще на початку минулого сторіччя видатними економістами М. Туган-Барановським та А. Шпітгоффом, у результаті чого було доведено, що основними факторами піднесення в економічному циклі є наявність позичкових капіталів та сила "всмоктування" цих капіталів, якою виступають